

Jolanta MAZUREK*
Katarzyna BOBIK**

SPÓŁECZNE KORZYŚCI UCZESTNICTWA HARCERZY W TURYSTYCE

Zarys treści: W opracowaniu podjęto problematykę turystyki harcerzy. Na podstawie wyników badań, przeprowadzonych na 120 osobowej grupie skautów, przedstawiono szerokie walory wychowawcze harcerstwa, wskazano korzyści społeczne oraz rolę turystyki w wypełnianiu czasu wolnego dzieci i młodzieży. Celem publikacji było rozpoznanie preferowanych przez harcerzy form turystyki oraz wpływu harcerstwa na kształtowanie osobowości oraz systemu wartości młodych ludzi.

Słowa kluczowe: turystyka, rekreacja, krajoznawstwo, czas wolny, harcerstwo.

Wprowadzenie

Współczesna turystyka nie jest jednorodną i zwartą dziedziną gospodarki, lecz układem złożonym. Cechują ją liczne powiązania z wieloma dziedzinami życia społeczno-gospodarczego. Jest z jednej strony sferą aktywności gospodarczej, z drugiej – działalnością społecznej. Turystyka przyspiesza rozwój społeczno-ekonomiczny państwa, wzbogaca strukturę gospodarczą poprzez tworzenie nowych miejsc pracy i przywracanie równowagi makroekonomicznej. Różnorodne funkcje turystyki i jej rodzaje są wykorzystywane w celu wypełniania wolnego czasu osób dorosłych, młodzieży i dzieci.

Harcerstwo jest ruchem społecznym i wychowawczym, który przyczynia się do rozwoju młodych ludzi w taki sposób, by mogli oni w pełni wykorzystać swoje możliwości. Jednym z wielu podejmowanych działań, umożliwiających rozwój samodzielności dzieci i młodzieży, jest uczestnictwo w turystyce. Imprezy zimowe, letnie, biwaki, obozy oraz inne formy turystyki wykorzystywane w harcerstwie mają na celu integrować dzieci, młodzież oraz dorosłych w dążeniu do poznawania świata. Z uczestnictwem harcerzy w turystyce wiążą się różnego rodzaju korzyści społeczne.

Głównym celem opracowania było rozpoznanie społecznych aspektów

* Katedra Turystyki, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

** absolwentka Wydziału Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska

uczestnictwa harcerzy w turystyce, a w szczególności: poznanie problematyki związanej z organizowaniem czasu wolnego przez młodzież, preferowanych form i rodzajów turystyki występujących w harcerstwie, wpływu harcerstwa na kształtowanie osobowości oraz systemu wartości dzieci i młodzieży.

Z założenia twórców skautingu udział dzieci i młodzieży w turystyce ma ogromne walory wychowawcze i rozwojowe. W opracowaniu podjęto próbę udowodnienia następujących tez:

- uczestnictwo harcerzy w turystyce wpływa na kształtowanie się pożądaných społecznie postaw,
- w harcerstwie wykorzystuje się różnorodne rodzaje turystyki w celach racjonalnego zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży,
- wykorzystywane w harcerstwie formy turystyki są adekwatne do oczekiwań młodzieży i sprzyjają wszechstronnemu rozwojowi młodego pokolenia.

W celu zebrania informacji o społecznych korzyściach wynikających z uprawiania turystyki przez harcerzy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego. Badania przeprowadzono wiosną i jesienią 2013 r. Uczestniczyło w nich 120 harcerzy z 3 drużyn:

- 20 osób z 7. Gdańskiej Integrycyjnej Drużyny Harcerskiej „Keja”,
- 30 osób z 90. Toruńskiej Drużyny Harcerskiej „Azymut”,
- 70 osób z „Zielonego Szczepu” 10-tych Koszalińskich Drużyn Harcerskich i Gromad Zuchowych.

Kwestionariusz ankiety składał się z 12 pytań obejmujących podstawowe zagadnienia. Pytania miały charakter zamknięty lub półotwarty. W bezpośrednim kontakcie z respondentami omówiono cel badań i zasady wypełnienia ankiety.

Zadania harcerstwa w wypełnianiu czasu wolnego dzieci i młodzieży

Szczególną rolę w zakresie wychowania młodego człowieka do pożytecznego korzystania z czasu wolnego ma pierwotne środowisko, czyli rodzina. Doświadczenia i umiejętności nabywane już od dzieciństwa, obserwowane wzorce postępowania, autorytety, sprawiają, że dzieci przyjmują postawy, które pochodzą także spoza najbliższego otoczenia. W. Okoń zauważa, że rodzina jest pierwszym miejscem zaspokajania potrzeb wypoczynku i relaksu, stanowi ważne środowisko wychowawcze w przygotowaniu młodego człowieka do racjonalnego spędzania wolnego czasu. Kultura domu rodzinnego oraz charakter spędzenia czasu przez rodziców

wywiera wpływ na kształtowanie się zainteresowań, preferowanych form zajęć oraz rozrywki u dzieci¹.

Ważne znaczenie w kształtowaniu dorastającego człowieka ma środowisko szkolne. Problematyka czasu wolnego obejmuje część działań opiekuńczo-wychowawczych placówek edukacyjnych. Z jednej strony nauczyciele mają świadomość, że złe zagospodarowanie czasu wolnego oznacza nie tylko jego utratę, ale też utratę okazji do oddziaływania na rozwój osobowości, szczególnie podczas okresu intensywnego dojrzewania dorastającego pokolenia, czego niepożądanym skutkiem może być apatia społeczna oraz prowadzenie pasywnego, konsumpcyjnego stylu życia. Z drugiej strony obserwacje dowodzą, że czas wolny wykorzystywany jest przez dzieci i młodzież w sposób niezbyt wartościowy i mało urozmaicony, natomiast nauczyciele nieczęsto uczestniczą w odmianie tej sytuacji.

Znaczne ilości czasu wolnego dzieci i młodzieży, zobowiązują zarówno rodziny, jak i pracowników szkół do takiej jego organizacji i przeżywania, która posłuży wszechstronnemu rozwojowi osobowości dziecka oraz będzie korzystna dla społeczeństwa. Możliwości kulturalnego gospodarowania czasem wolnym dzieci i młodzieży oferują placówki wychowania pozaszkolnego, m.in. ośrodki sportowe, organizacje społeczne, świetlice, domy kultury i kluby młodzieżowe, biblioteki, duszpasterstwa oraz harcerstwo. Instytucje te służą społeczności lokalnej, a młodzież uczestnicząca w organizowanych przez nie zajęciach, może rozwijać prawidłową moralność, uczyć się wzorców aktywnych zachowań, otwartości i postaw altruistycznych; może uzmysłowić sobie, że są wspólne interesy grupowe i indywidualne, rozbudzać własną inicjatywę, uczyć się aktywnie pełnienia ról społecznych. W rezultacie wszystkie te umiejętności i kompetencje powinny być pomocne i wykorzystane w dorosłym życiu. Wpływ organizacji i stowarzyszeń młodzieżowych, które tworzą tło wychowawcze jest bardzo istotny z psychologicznego punktu widzenia, ponieważ implikują w wychowaniu postawy współuczestnictwa, wzmacniają poczucie zaangażowania, zaspokajają potrzebę przynależności i bezpieczeństwa, uświadamiają mu grupową akceptację i wpływają na przyjmowanie określonych standardów zachowań oraz reakcji².

Organizacje harcerskie ze względu na swoją historię, aktywność oraz cele działania należą do grona instytucji społecznie akceptowanych i wzbudzających zaufanie. Zrzeszają rówieśników będących w tej samej fazie rozwoju biologicznego i psychicznego. Ich rola polega na kierowaniu samorozwojem wychowanków, nie tylko w stosunku do członków związku, ale również wobec

¹ W. Okoń, *Zabawa a Rzeczywistość*, WSiP, Warszawa 1987, s. 44.

² K. Naumowicz, *Turystyka, Cz. II. Wybrane zagadnienia ekonomiczne*. Politechnika Szczecińska, Szczecin 1986, s. 289.

osób spoza niego. Podobną rolę spełnia tak zwane przewodnictwo wychowawcze albo stosunek wychowawczy, który stanowi efekt różnicy wieku oddziałujących na siebie członków danego stowarzyszenia. Taka sytuacja ma miejsce, kiedy instruktor bądź harcerz starszy w wieku 16-25 lat współpracuje z osobami młodszymi w tym samym zespole.

Działania stowarzyszeń harcerskich mają długoletnie tradycje i czerpią ze źródeł zakorzenionych w przeszłości, starając się wydobywać z historii najpiękniejsze przykłady oraz wzorce do naśladowania przez młodzież. Jednak opierając się na diagnozach oraz prognozach polityki oświatowej, starają się także odpowiadać na aktualne kierunki rozwoju społecznego, kulturalnego oraz ekonomicznego państwa i społeczeństwa. Obecnie w Polsce istnieje szereg organizacji działających na terenie jednej lub kilku miejscowości, nieposiadających stabilnej, ogólnopolskiej siatki środowisk oraz funkcjonują 4 organizacje ogólnopolskie:

- Związek Harcerstwa Polskiego – ZHP,
- Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej – ZHR,
- Stowarzyszenie Harcerstwa Katolickiego „Zawisza” Federacja Skautingu Europejskiego,
- Royal Rangers Polska.

Głównym celem środowisk harcerskich jest wychowanie w oparciu o metodę harcerską: dzielnych, prawych i zdolnych do poświęceń ludzi. W wychowaniu zmierza się do stwarzania warunków do harmonijnego oraz pełnego rozwoju człowieka we wszystkich obszarach jego osobowości, to jest: duchowym, emocjonalnym, intelektualnym i fizycznym, a także udzielenia pomocy w odnalezieniu miejsca w społeczeństwie i prowadzenia ku spełnieniu człowieka, jako osoby ludzkiej. Metoda harcerska jest cały czas aktualna i zajmuje ważne miejsce wśród nowoczesnych koncepcji wychowania. Opiera się na kilku zasadach³:

- naturalności (wykorzystanie entuzjazmu młodzieży, pragnienia przygód oraz przeżyć),
- oddziaływania do wewnątrz (indywidualizacja, rozwijanie wartości osobistych),
- dobrowolności oraz świadomego stosunku do harcerstwa (brak przymusu),
- oddziaływania pośredniego (wychowywanie przez czyn, uczenie się poprzez działanie),
- oddziaływania pozytywnego (tworzenie warunków do rozwoju dobra),

³ *Podstawowe zasady wychowania harcerskiego w ZHR*, Dokument zatwierdzony uchwałą Rady Naczelnej ZHR nr 77/4 z dnia 26 listopada 2005 r., Warszawa 2006, s. 4-6.

- wzajemności oddziaływań (propagowanie braterstwa wszystkich harcerek i harcerzy).

Siłą harcerstwa jest trafne odczytywanie aktualnych wyzwań oraz program, który odpowiada zmieniającym się potrzebom społecznym. Harcerstwo jest elastyczne w sposobach działania, a jego rola w procesie wychowania przejawia się w wieloraki sposób⁴:

1. Rozbudza, ujawnia, wzmacnia nowe i pogłębia zainteresowania.
2. Zaspokaja potrzeby psychiczne członków, takie jak ambicja, zadowolenie z pracy, poczucie siły i więzi oraz przynależności do grupy.
3. Stwarza możliwość realizowania własnych pomysłów, kreowania nowej jakościowo więzi interpersonalnej, kształtowania zaradności życiowej.
4. Uczy szacunku i respektu wobec norm moralnych oraz porządku społecznego.
5. Kształtuje postawy konsekwencji, rzetelności w działaniu i zaradności.
6. Rozwija umiejętności działania w zespole, wskazuje na poszanowanie pracy innych.

Program wychowawczy w związkach harcerskich jest ułożony tak, aby w jak najlepszy sposób wypełnić czas wolny dzieci i młodzieży. Ze względu na konieczność wszechstronnego przygotowania młodych ludzi do różnorodnych wyzwań oraz sytuacji, program jest tak konstruowany, by zaspokajać potrzeby z różnych obszarów zainteresowań, wiedzy oraz umiejętności. Stałym elementem budowania większości harcerskich programów jest bliskość przyrody, ponieważ ułatwia ona odwoływanie się do fundamentalnych wartości i prawa naturalnego oraz przywraca właściwe proporcje w relacjach człowiek – świat. Kontakt z naturą pomaga dzieciom i młodzieży odkrywać zatracone poczucie więzi z przyrodą oraz lepiej zrozumieć miejsce człowieka w świecie, a dzięki obserwacji piękna i harmonii natury, bezpośrednio doświadczyć wielkości Stwórcy. Dzięki temu dzieci i młodzież uczą się wykorzystywać czas wolny nie tylko w domu przed telewizorem czy komputerem, ale przede wszystkim na wolnym powietrzu.

Głównymi formami wypełniania czasu wolnego w harcerstwie są: wycieczki, rajdy, biwaki i obozy. Wszystkie wymienione formy są dostosowane do wieku i możliwości psychofizycznych i rozwojowych harcerek i harcerzy. Turystyka oraz obozownictwo harcerskie, poza obserwacją przyrody, przyczyniają się do poznawania nowych miejsc, obserwacji środowisk lokalnych i ich sposobu życia, otwierania się na inne kultury oraz realizacji

⁴ J. Kurzępa, *Rola organizacji harcerskich w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego*, Rocznik Lubuski, t. XXIX., Zielona Góra 2003, s. 291.

wychowania patriotycznego. Jednocześnie turystyka i obozowanie przyczyniają się do wyzwania osobistej aktywności, pozwalają na opanowanie wielu praktycznych umiejętności, czyli technik harcerskich. Sprzyjają tworzeniu całego wachlarza sytuacji wychowawczych, które służą kształtowaniu postaw i charakterów dzieci i młodzieży⁵.

Ważnym elementem programu harcerskiego w wypełnianiu czasu wolnego są gry, zawody i harce, które rozwijają charakter, wolę, zdrowie i siłę, wiedzę i umiejętności oraz umożliwiają racjonalizację instynktu walki i współzawodnictwa, a także dają możliwości samosprawdzenia się i motywują do rozwoju. Należy zaznaczyć, że w harcerstwie każde zadanie może mieć charakter gry, zmagania się czy ćwiczenia. Nieodłącznym elementem tych form aktywności jest ruch oraz wysiłek fizyczny opierający się o reguły sportowej gry. Zarówno sport jak i edukacja zdrowotna kształtują wśród harcerek i harcerzy zdrowy tryb życia, troskę o sprawność ciała i umysłu.

Program harcerstwa uwzględnia również intelektualne i kulturalne potrzeby młodego człowieka oraz kładzie nacisk na generowanie tych potrzeb w coraz szerszym zakresie. Dzieci i młodzież uczą się piosenek harcerskich, inscenizacji, form teatralnych, prowadzenia harcerskich kronik, wyszywania sprawności i proporców, zdobnictwa, dzięki czemu kształtowana jest wrażliwość w sferze artystycznej. W harcerstwie promuje się czytanie książek, będące idealnym sposobem na wypełnianie wolnego czasu w domu i poza nim.

Aspekty społeczne turystyki harcerskiej

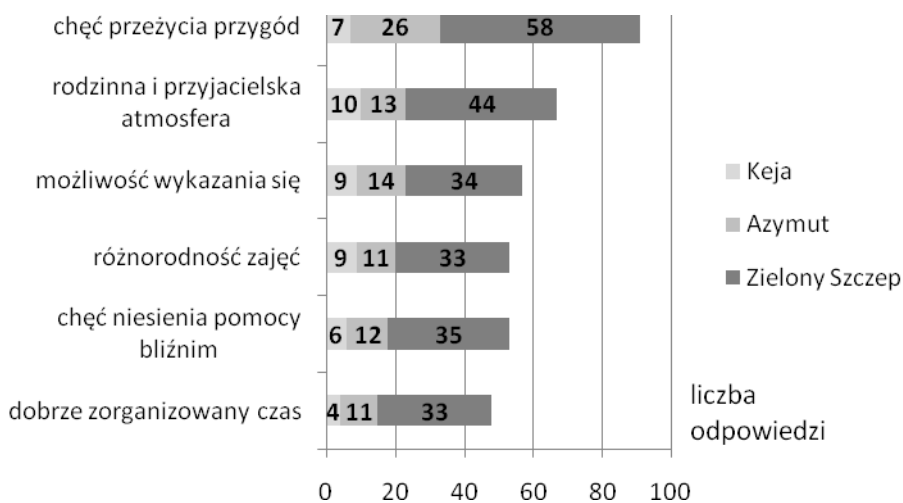
Głównym celem organizacji harcerskich jest przyczynianie się do rozwoju młodych osób w taki sposób, by w pełni mogły one wykorzystać swoje możliwości. Wychowanie ma posiadać spójny charakter oraz musi być pojmowane jako proces zintegrowany. Uczestnictwo w turystyce pozwala rozwijać samodzielność dzieci i młodzieży, zaspokaja potrzebę poznawania świata. Działalność harcerska w sferze aktywności turystycznej prowadzona jest w zasadzie przez cały rok przy pomocy wykwalifikowanej oraz doświadczonej kadry instruktorskiej⁶.

Harcerstwo stanowi swojego rodzaju środowisko wychowawcze, które z kolei jest odrębnym środowiskiem społecznym. Wyniki badań przeprowadzonych w 120 osobowej grupie harcerzy informują, że wśród powodów wstąpienia do organizacji harcerskich wymieniano najczęściej chęć przeżycia przygód (75,8%). Dla blisko połowy ankietowanych ważną przyczyną

⁵ T. Łobożewicz, G. Bińczyk, *Podstawy turystyki*, WSE, Warszawa, 2001, s. 34.

⁶ M. Lawin, *Turystyka społeczna w Związku Harcerstwa Polskiego*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, WSTH, Łódź 2010, s. 139.

była rodzinna i przyjacielska atmosfera w organizacji (55,8%), a także możliwość wykazania się i sprawdzenia swoich możliwości (47,5%) oraz różnorodność odbywających się zajęć i chęć niesienia pomocy bliźnim (po 44,2%). Średnio co trzecia osoba stwierdziła, że ważnym argumentem był dobrze zorganizowany czas zajęć (rys. 1). Do innych powodów zaliczono: sugestie kolegów ze szkoły, wspomnienia rodziców, zainteresowania militarne oraz różnorodność kulturową związku.

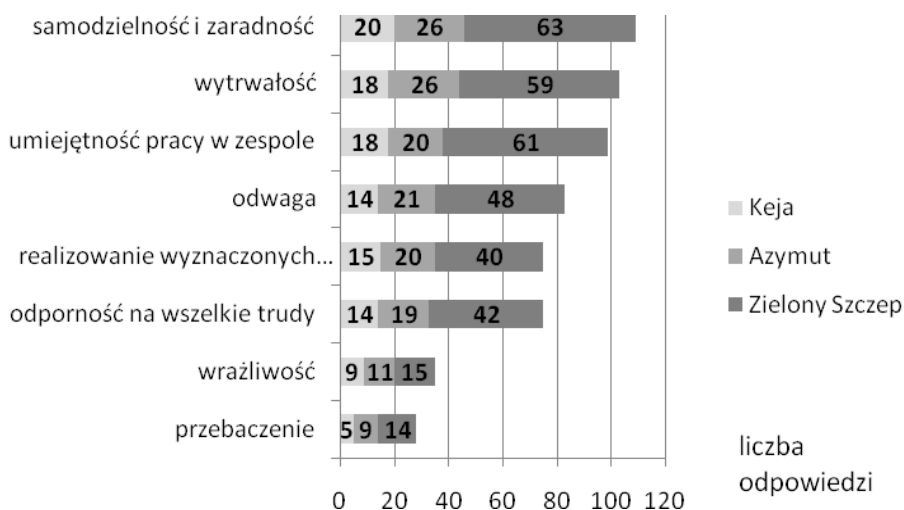

Rysunek 1. Powody wstąpienia do harcerstwa

Źródło: Opracowanie własne.

Kształtowanie charakteru człowieka wymaga czynnej postawy wobec otaczającej rzeczywistości i siebie samego. Każda osoba żyje wśród innych ludzi, w określonych warunkach, spotyka się z różnorodnymi postawami w stosunku do życia. Ważne jest, aby młody człowiek sam stawiał sobie wyzwania.

Respondentów poproszono o wskazanie cech charakteru, których nabyli w harcerstwie w związku z uprawianiem turystyki. Najwięcej osób uznało, że są to samodzielność i zaradność (90,8%) oraz wytrwałość i umiejętność poradzenia sobie w trudnych sytuacjach (po 85,8%). Zdecydowana większość doceniła też umiejętność pracy w zespole (82,5%) oraz odwagę (69,2%). Ponad 60% badanych przyznało, że w harcerstwie nauczyli się realizować wyznaczone sobie cele oraz stali się odporni na wszelkie trudy i niewygody (rys. 2).

Rysunek 2. Cechy charakteru ukształtowane w harcerzach w związku z uprawianiem turystyki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Przynależność do harcerstwa zobowiązuje do pracy nad sobą. Członkowie organizacji poznają dobre wzorce postępowania podczas codziennych działań w swoich grupach. W toku badań harcerze przyznali, że w drużynach ukształtowały się przede wszystkim następujące cechy ich osobowości: wytrwałość (94 osoby – 78,3%) oraz sumienność i obowiązkowość (81 osób – 67,5%). Ponad połowa badanych stwierdziła, że dzięki harcerstwu nauczyli się asertywności (55,8%) i cierpliwości (50,8%).

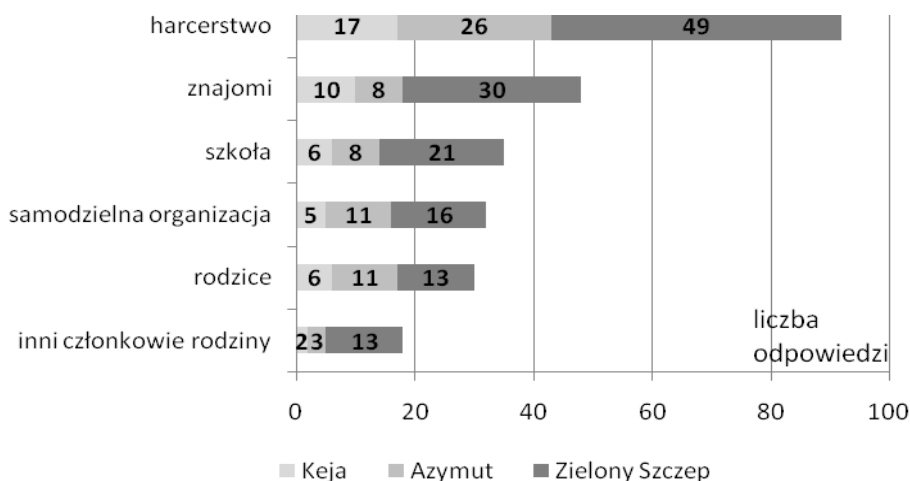
W drużynach harcerskich młodzi ludzie rozwijają wiele pożytecznych cech, które potem czynią ich życie lepszym i bogatszym. Wychowanie ukierunkowane jest na rozwijanie osobowości młodego człowieka; wpływa równocześnie na rozwój duchowy, intelektualny, społeczny i fizyczny. Wychowanie harcerskie z założenia musi mieć charakter spójny. Żadnej ze sfer osobowości nie można rozwijać w oderwaniu od pozostałych. Respondentów zapytano, jakie wartości ukształtowało w nich harcerstwo. Wśród najczęściej wymienianych znalazły się kolejno: praca nad sobą (81,7%), przyjaźń (80,0%), braterstwo (76,7%), służba Bogu i Ojczyźnie (61,7%), honor (60,0%), patriotyzm (56,7%) i umiłowanie przyrody (51,7%).

Ważnym czynnikiem w rozwoju człowieka jest umiejętność prawidłowego gospodarowania czasem wolnym. Jest to niezwykle istotne, gdyż złe zarządzanie czasem, może w skrajnych sytuacjach prowadzić m.in. do nałogów

oraz różnego rodzaju dewiacji. Uczestnicy badania mieli ocenić, czy przynależność do harcerstwa nauczyła ich organizować sobie czas wolny. W odpowiedziach większość respondentów przyznała, że zdecydowanie tak (72,5%) lub raczej tak (19,2%); pozostali (10 osób – 8,3%) odpowiedzieli – raczej nie.

Harcerze, którzy spędzają czas w grupach mają możliwości wszechstronnego rozwoju. Spotykają się z wieloma formami aktywności, rozwijającymi m.in. zdolności społeczne, komunikacyjne, psychiczne, wokalne, artystyczne oraz duchowe. Pozwala to dojrzewającej młodzieży odnaleźć swoje powołanie oraz żyć wartościowo. Badania wykazały, że młodzież spędzająca czas wolny z rówieśnikami w drużynach harcerskich upatruje możliwości własnego rozwoju głównie w zajęciach z krajoznawstwa (88,3%) oraz terenoznawstwa (76,7%). Ponadto działalność w harcerstwie sprzyja: wzrostowi kompetencji społecznych (65,0%), edukacji (50,8%), rozwojowi zdolności artystycznych (43,3%), manualnych (38,3%) i wokalnych (26,7%).

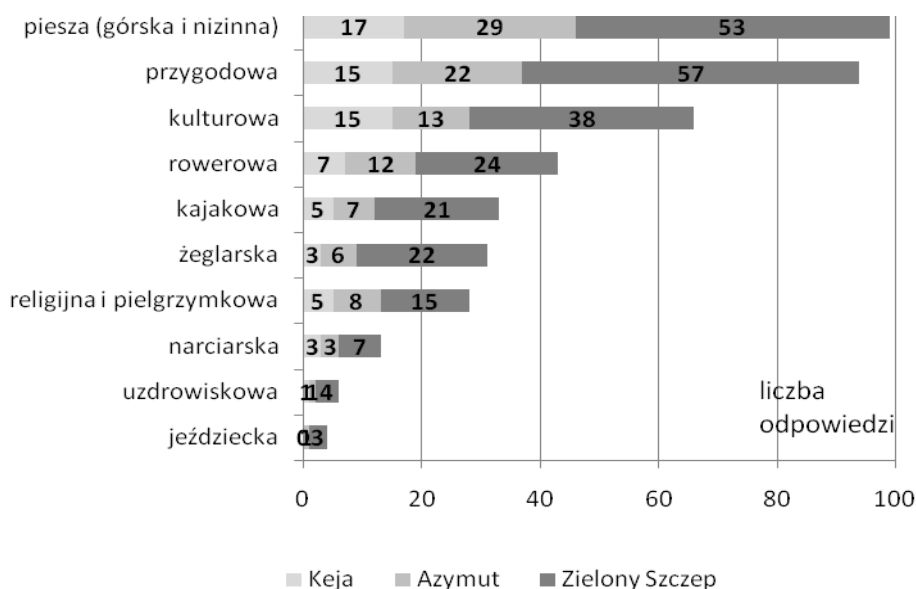
Przedstawiciele wszystkich drużyn biorących udział w badaniu stwierdzili, że głównym organizatorem ich wyjazdów jest harcerstwo (76,7%). Znacznie rzadziej uczestniczyli w wyjazdach turystycznych organizowanych przez: znajomych (40,0%, wskazania głównie starszej młodzieży), szkoły (29,2%), siebie samych (26,7%), rodziców (25,0%) oraz innych członków rodziny (15,0%) (rys. 3).

Rysunek 3. Organizatorzy wyjazdów, w których brali udział harcerze

Źródło: Opracowanie własne.

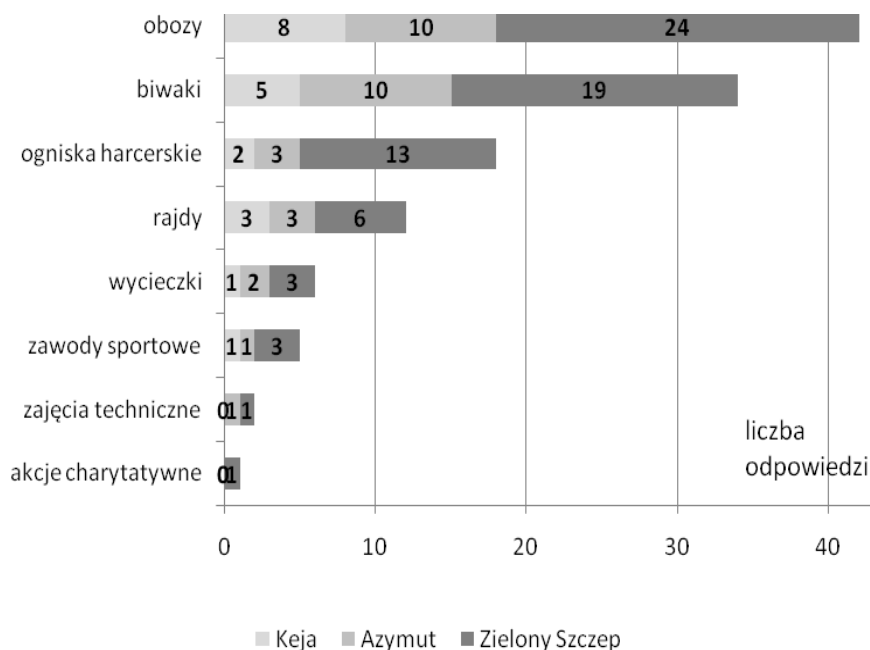
Organizacje harcerskie mają charakter wychowawczy, nastawiony na rozwój oraz kształtowanie określonych postaw. Młodzi ludzie uczą się m.in. patriotyzmu, uczciwości, otwartości, radości, gotowości na zmiany, zaradności i dbania o swoje zdrowie. Harcerze rozwijają się nie tylko na zbiórkach, ale również podczas wspólnych wyjazdów na obozy, rajdy itp. Dzięki przynależności do harcerstwa respondenci korzystali z różnych form turystyki. Najwięcej osób brało udział w turystyce pieszej (górskiej i nizinnej) – 82,5% oraz przygodowej – 78,3% i kulturowej – 55,0%. Mniej popularna wśród młodzieży była turystyka rowerowa (35,8%). Średnio co czwarta osoba w ramach zajęć harcerskich uprawiała turystykę wodną kajakową lub żeglarską oraz religijną i pielgrzymkową. Stosunkowo niewiele osób korzystało z turystyki narciarskiej, uzdrowskiej i jeździeckiej (rys. 4).

Rysunek 4. Formy turystyki, które respondenci z poszczególnych drużyn uprawiali dzięki przynależności do związku harcerskiego

Źródło: Opracowanie własne.

W toku badań młodzież poproszono o wskazanie jednej preferowanej formy spędzania czasu wolnego w harcerstwie. Najczęściej wymieniano obozy (35,0%) oraz biwaki (28,3%). Mniejsze zainteresowanie wzbudzały ogniska harcerskie (15,0%), rajdy (11,6%), wycieczki (6,6%) i zawody sportowe (3,3%) (rys. 5).

Rysunek 5. Preferowane formy spędzania wolnego czasu w harcerstwie

Źródło: Opracowanie własne.

Zdaniem większości osób wypowiedzających się poprzez ankietę (65,0%) koszty związane z uczestnictwem w turystyce harcerskiej są przystępne; średnio co czwarty respondent ocenia je jako niskie, a tylko 10 badanych (8,3%) twierdzi, że są zbyt wysokie. Formy turystyki wykorzystywane w harcerstwie są odpowiednie względem oczekiwań młodzieży. W toku badań harcerze zostali zapytani, czy chcieliby, aby w przyszłości ich dzieci brały udział w wyjazdach turystycznych i rekreacji organizowanych przez związki harcerskie. Większość osób odpowiedziała twierdząco, na 120 respondentów tylko 3 nie miało na ten temat zdania. Zaangażowanie w turystyczną działalność harcerską stanowi źródło wielu ważnych wartości i doświadczeń. Młodzież rozwija zdolności i nabywa szereg umiejętności, które pozwalają na stawanie się lepszymi ludźmi. Harcerstwo uczy samodzielności i zaradności życiowej oraz przygotowuje już od najmłodszych lat do funkcjonowania w społeczeństwie.

Zakończenie

Turystyka i rekreacja oraz działania w dziedzinie poznawania i ochrony przyrody odgrywają ważną rolę w organizacjach harcerskich. W Prawie Harcerskim zapisane zostało permanentne dążenie młodzieży do poznawania oraz ochrony przyrody, a system stopni oraz sprawności harcerskich zawiera wymagania z zakresu technik harcerskich, które obejmują również turystykę oraz ekologię⁷.

Turystyka harcerzy jest doskonałą ofertą dla młodych ludzi poszukujących autorytetów, własnych pasji i zainteresowań, a przede wszystkim pragnących poznać samych siebie. Wobec kryzysu rodziny i szkoły organizacje harcerskie mogą odegrać ogromną rolę w przygotowaniu młodzieży do wybierania pozytywnych wartości, odpowiednich postaw, które chciałaby reprezentować w przyszłości, do odgrywania ról społecznych w różnych kontekstach, poddawania się pozytywnym wpływom, przeciwstawiania się negatywnym (patologicznym), odróżniania jednych od drugich.

Wyniki badań potwierdziły hipotezy postawione we wstępie. W harcerstwie wykorzystuje się wiele akceptowanych przez młodzież form turystyki w celach wypełniania czasu wolnego. Drużyny harcerskie przygotowują dzieci i młodzież do racjonalnego organizowania wypoczynku. Uczestnictwo harcerzy w turystyce wpływa na kształtowanie pożądanych społecznie postaw, kształtuje pozytywne cechy osobowości, takie jak: wytrwałość, sumienność, cierpliwość, obowiązkowość. Dzięki harcerstwu dzieci i młodzież uczą się pożądanych zachowań, takich jak pomoc bliźniemu, szacunek dla przyrody, uczą się samodzielności i zaradności życiowej oraz umiejętnego radzenia sobie w trudnych sytuacjach, doświadczają pracy w zespole opartej na poszanowaniu godności osobistej i przyjaźni.

Harcerstwo w aspekcie społecznym ma niezwykle pozytywny wydźwięk. Uczy między innymi, jak aktywnie spędzać czas wolny, co we współczesnym świecie zdominowanym przez mass media jest niezwykle cenną umiejętnością. Zaletą harcerstwa jest także fakt, że przynależność do niego oraz udział młodzieży w turystyce rozwija wszechstronnie i nie wiąże się z wysokimi kosztami, a co za tym idzie jest powszechnie dostępny.

⁷ M. Binasiaak, *Działania wychowawcze Związku Harcerstwa Polskiego w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji leśnej*, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo Leśnej, z. 3 (13)/2006, s. 154.

Bibliografia

1. Binasiak M., *Działania wychowawcze Związku Harcerstwa Polskiego w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji leśnej*, Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo Leśnej, z. 3 (13)/2006.
2. Kurzępa J., *Rola organizacji harcerskich w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego*, Rocznik Lubuski, t. XXIX., Zielona Góra 2003.
3. Lawin M., *Turystyka społeczna w Związku Harcerstwa Polskiego*, [w:] A. Stasiak (red.), *Turystyka społeczna w regionie łódzkim*, WSTH, Łódź 2010.
4. Łobożewicz T., Bińczyk G., *Podstawy turystyki*, WSE, Warszawa, 2001.
5. Okoń W., *Zabawa a Rzeczywistość*, WSiP, Warszawa 1987.
6. Naumowicz K., *Turystyka, cz. II. Wybrane zagadnienia ekonomiczne*, Politechnika Szczecińska, Szczecin 1986.
7. *Podstawowe zasady wychowania harcerskiego w ZHR*, dokument zatwierdzony uchwałą Rady Naczelnej ZHR nr 77/4 z dnia 26 listopada 2005 r., Warszawa 2006.

SOCIAL BENEFITS OF PARTICIPATION IN SCOUT TOURISM

The paper presents the issues of scout tourism. Based on the results of research carried out on 120 person group of scouts, it was presented a broad educational values of scouting, and was noted the social benefits of tourism and the role of scout tourism in filling free time of children and adolescents.

Keywords: tourism, recreation, touring, leisure, scouting.